

2010:25

Tomelilla Byagård - takarbeten 2010

Antikvarisk medverkan, 2010

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2010:25

Tomelilla Byagård

- takarbeten 2010

Antikvarisk medverkan, 2010
Tomelilla socken, 1130
Tomelilla kommun
Skåne län

Jimmy Juhlin Alftberg

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2009 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2010:25
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Rygningsarbete på västra länkan.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Tomelilla Byagård - takarbeten 2010

Innehåll

Sammanfattning	5
Administrativa uppgifter	5
Utförda åtgärder	6
Avvikelser från handlingarna	8
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	8
Iakttagelser under restaureringen	9
Övriga handlingar med relevans för arbetet	9

Tomelilla kommun, Tomelilla markerat

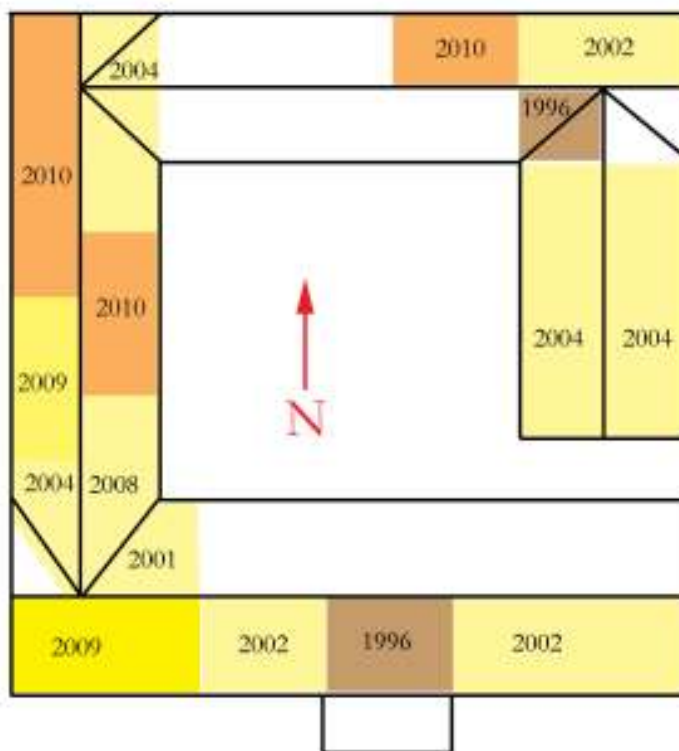
Tomelilla, Byagården markerad

Sammanfattning

Under juni månad 2010 omtäcktes sammanlagt fyra stin, med tillhörande ryggningsarbeten, fördelat på Västra- och norra längan. Ryggträna kompletterades och justerades. Enstaka läkter byttes. Mindre lagningar utfördes på Boningshuset.

Administrativa uppgifter

Objekt	Tomelilla Byagård
Socken	Tomelilla
Kommun	Tomelilla
Länsstyrelsens beslut	2010-04-26 (Dnr 434-74773-09)
Byggherre/beställare	Föreningen Tomelilla Byagård
Entreprenör	Freed's stråtak, Rynge
Antikvarisk medverkan	Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	Juni 2010
Slutbesiktning	2010-06-30

Plan över omtäckningsarbeten utförda mellan 1996 – 2010. Orange markeringar anger 2010 års insats. OBS! Ritningen är ej skalenlig.

Utförda åtgärder

Sammanlagt har fyra stin omtäckt, fördelat på Västra längans västra takfall (två sammanslagna stin), Västra längans östra takfall (ett sti) och Norra längans norra takfall (ett sti). Till samtliga stin har använts av föreningen egenodlad råghalm, vilken skördades på gården Trydeholm i augusti 2009. Tröskning av halmen utfördes i september samma år hos taktäckare Eje Arén i Slimminge. Bindning är i de fall undertaket är synligt utförd med pilvidjor (inköpta från Danmark). I övriga fall har 0,7 mm rostfri ståltråd använts. Till nya rafter har använts oskalade hasselkäppar. Vid Västra längans västra takfall förstärktes en knäckt läkt genom påsalning av ny likt befintlig. På gårdssidans sti kompletterades läkterna med tre stycken nya i stiets fulla bredd (fyrkantssågade, 1 x 2”). Ryggning är utförd med löspressad råghalm. Tio nya ryggträpar av kvartskluven ek, ca 1,20 m långa, tillfogades taket samtidigt som fem par förbrukade ryggträn togs bort. Detta innebär att ryggträna förtätades med fem par. Åtgärden var nödvändig för att säkerställa ryggningens livslängd. På Boningshusets södra takfall, i anslutning till bakugnen, gjordes mindre ilagningar och vid skorstenen förbättrades ryggningen.

Västra längans västra takfall innan arbetet.

Samma parti efter omtäckning.

Norra längan innan arbetet.

Norra längan efter arbetet.

Ny ryggning påförs Västra längan.

Västra längans västra takfall, vidjebindning vid takfoten. Notera den kvarstående äldre bindningstråden av järn.

Avvikelser från handlingarna

Inga avvikelser gentemot bidragsansökan har noterats. Däremot ska det nämnas att skadebilden noga gicks igenom innan uppstarten av årets takarbeten. Det kunde då konstateras att Norra längans norra takfall sedan sommaren 2009 fått en över förväntan ökad skadebild. Detta kan eventuellt härledas till att föreningen låtit kratta ner mossa från taket (vilken i viss mån hjälper till att binda samman stråmaterialet). Det beslutades då att omfördela årets insats till ett mindre antal kvadratmeter stråttäckning på Västra längans västra takfall till förmån för extra täckning på Norra längan.

Under arbetet vid Västra längans västra takfall gjorde dock hantverkaren bedömningen att detta parti var i sämre skick än vad som först antagits. Därför skedde ytterligare en omprioritering i det att hela den äldre delen av detta takparti omtäcktes (från beräknade 4,5 löpmeter sti till 9 m). Åtgärden godkändes telefonledes av medverkande antikvarie eftersom det gamla ståtakets redan var borttaget. I kompensationssyfte bortrationaliserades ca 1 löpmeter täckning från Norra längan (detta innebar att stifördelningen åter motsvarade ansökan). Därvidlag återstår att omtäcka två stin om ca 4,5 m på Norra längans norra takfall. Förhoppningen är att föreningen ska vänta ut detta parti i två säsonger, dvs att ett sti omtäcks 2011 och ett 2012.

Åtgärden att laga mindre partier på Boningshusets södra takfall ingick inte inom ramen för årets arbete, men då det visade sig efter kontrollräkning att ett par kvm stråttäckning – enligt offererad åtgärdsbeskrivning – kvarstod efter att Norra längans sti blivit omtäckt, beslöts att dessa skulle nyttjas på detta sätt. Åtgärden är godkänd av antikvariskt medverkande.

Boningshuset, platsen för lagningsarbeten.

Äldre förbrukade rafter. Foto John Freed.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet är väl utfört i enlighet med Länsstyrelsens intentioner och efter byggnadsminnets egna förutsättningar. Det ska dessutom tilläggas att Byagården – genom sättet att omtäcka mindre men fler stin – allt mer återfår ett, kulturhistoriskt sett, mer traditionellt utseende.

lakttagelser under restaureringen

Inne i Östra längan gjordes under uppstartsmötet upptäckten att det fanns inskriptioner på den ena lerklinade, invändiga väggen, som gränsar till Norra längan. Texten är otydlig men anger två namn och två årtal (troligtvis far och son som markerat sin närvaro med ett antal års mellanrum). Släpbelysning krävs för att detta ska gå att fotodokumentera (samt att alla de föremål som finns i utrymmet tas ut).

Övriga handlingar med relevans för arbetet

- 2009-10-08 Hembygdsföreningens ansökan om byggnadsvårdsbidrag.
- 2010-04-26 Länsstyrelsens tillståndsbeslut (dnr 432-6219-10)
- 2010-04-26 Länsstyrelsens bidragsbeslut (dnr 434-74773-09)
- 2010-06-30 Slutbesiktningsprotokoll

Västra längans östra sti, täckning med hasselrafter och pilvidjor. Foto John Freed.

Kristianstad 2010-06-30

Jimmy Jublin Alfberg

Regionmuseets rapportserie 2010

Kulturmiljö

1. Vä 2:107, Vä sn, FU, Anders Edring, 2009
2. Villa Petterssons trädgård – en restaurering, Svalöv sn, AK, Anna Rabow, 2008
3. Marsvinsholms slott – renovering av balustrader, Balkåkra sn, AK, Kristina Nilén, 2008
4. Gravfältet i Färlöv, Färlövs sn, FU + UN, Tony Björk, 1995 – 2005
5. Glimmebodagården – taktäckning, Brösarps sn, AK, Emelie Petersson, 2009
6. Gylstorp. Medeltida odlingslämningar i Visseltofta sn, FU, Tony Björk & Brita Tronde, 2009
7. Väsby kyrka. Bland taklagare och takläggare, Väsby sn, AK, Petter Jansson, 2009
8. Odyssé längs Skånes kuster. Kust och Historia i Skåne. Bertil Helgesson, 2010
9. Övedskloster – restaurering av terrassmuren, Öved sn, AK, Kristina Nilén, 2007-2008
10. Stångby kyrka – utvändig renovering, Stångby sn, AK, Cecilia Pantzar & Kristina Nilén, 2005-2006
11. Kristianstads station – antikvarisk förundersökning, Kristianstad, AF, Emelie Petersson & Heikki Ranta, 2010
12. Allhelgonakyrkan i Lund- utvändig restaurering etapp I, Lunds socken, AK/AM, Petter Jansson, 2009
13. Hotade arter och byggnader –tips och råd vid byggnadsvård. PJ, Nils-Otto Nilsson & Åsa Jakobsson, 2009-2010
14. Människan och landskapet –Metodutveckling, etnobiologi för kulturmiljövård. PJ, Åsa Jakobsson, Anki Karlsson & Cissela Olsson, 2010
15. Vrams Gunnarstorps slott – utvändiga arbeten, Bjuvs sn, AK, Emelie Petersson, 2009
16. Ballingstorpsgården, Kviinge sn, AK, Emelie Petersson, 2010
17. Renovering av stenvalvsbro vid Öveds kloster, Öved sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
18. Mörarps kyrka – invändig renovering och konservering, Mörarps sn, AK, Lotta Eriksson, 2010
19. Tullstorpsåprojektet, Trelleborgs kn, KA, Bertil Helgesson & Cissela Olsson, 2010
20. Örnans – arbeten 2009 – 2010, Örkened sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
21. Örtofta slott vid Bråån – kulturhistorisk utredning i samband med våtmarksprojekt, Örtofta sn, Kristina Nilén, 2010
22. Övedsklosters alléer. Öveds sn, PJ, Patrik Olsson, 2010
23. Sporrakulla gård 2010 – tak- och timmerarbeten, Glimåkra sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010
24. Gamla begravningsplatsen i Kristianstad, Kristianstad sn, DK, Lotta Eriksson, 2010
25. Tomelilla Byagård – takarbeten 2010, Tomelilla sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2010

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt
FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning
PJ- projektrapport
VP-vårdplan
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation
BMU-byggnadsminnesutredning

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

